

Kos černý (*Turdus merula*). Foto M. Dusík.

Sborník Vč. pobočky ČSO (1988) 10: 83-84

ROZDÍLNÉ UMÍSTOVÁNÍ PTAČÍCH HNÍZD PŘI PRVNÍM, DRUHÉM A NÁHRADNÍM HNÍZDĚNÍ V JABLOŇOVÉ VÝSADBĚ

Karel Prskavec

V příspěvku o hnízdění ptactva v intenzivních výsadbách jabloňů (PRSKAVEC 1983) jsem uvedl, že ve výsadbách v polích hnízdí na jaře pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*), zvonohlík zahradní (*Serinus serinus*), kos černý (*Turdus merula*). Teprve v pozdějším vegetačním období (VI-VIII), kdy jde zpravidla o druhé hnízdění, zde nacházím hnízda dalších druhů. Je to především strnad obecný (*Emberiza citrinella*), konopka obecná (*Carduelis cannabina*) a zvoněk zelený (*Carduelis chloris*). O koso černém píši, že zde začíná hnízdit většinou až v polovině května, kdy stromy jsou již olistěny. Protože jsem se v této výsadbě setkával s některými jmenovanými druhy již v měsíci dubnu, rozhodl jsem se je pozorněji sledovat.

Podle chování sameček jsem usoudil, že zde musí v blízkosti hnízdit. U kosa černého jsem brzy zjistil, že pro první hnízdění zde využívá ještě neodklizené hromady větví po zimním řezu stromů, a že hnízda, která si staví v řídkých korunách stromů až když jsou olistěny, budou pravděpodobně již hnízda náhradní.

Trochu déle mi trvalo zjistit hnízda prvního hnízdění strnada obecných a konopek obecných, se kterými jsem se ve sledované výsadbě brzy na jaře setkával, ale jejich hnízda jsem nacházel na stromech většinou až v červnu. Pouze výjimečně jsem u konopky obecné zjistil hnízdění i v měsíci květnu. U strnada obecných jsem předpokládal, že hnízda prvního hnízdění budou pravděpodobně na zemi poblíž výsadby, kde u řady topolů podél cesty zůstává pás nesečené staré trávy. Zde jsem také brzy jedno hnízdo našel. Při této příležitosti jsem si uvědomil, že ve sledované výsadbě, kde jinak prohledávám každý strom, je část výsadby vyčleněna pro pokusy s herbicidy a jsou zde proto ponechány některé pásy travin pod stromy jako kontrolní, tj. bez aplikace herbicidů, kultivace nebo sečení. Zde jsem brzy našel další hnízda strnada a nakonec i hnízdo konopky obecné, u které je známé, že na zemi hnízdí jenom vzácně.

V celé ovocné výsadbě jsem však nikdy nezjistil první hnízdění zvonka zeleného. Nejblíže jeho hnízdění bývá v této době ve dvou jehličnatých remízcích, vzdálených od výsadby asi 250 a 300 m. U tohoto druhu jde pravděpodobně o podobná zjištění, která uvádí

Heinroth (HANZÁK, BOUCHNER, HUDEC 1963), že totiž pro první hnízdění v dubnu volí zvonek zelený zpravidla jehličnany, protože listnaté stromy jsou v té době ještě holé. Jinak mi je známé, že zvonek hnízdí i v dubnu na listnácích a dokonce v městských frekventovaných ulicích, ale to jde např. o kulovité javory nebo akáty, jejichž koruny tvoří husté spleti větví.

Závěr

Při sledování hnízdění ptactva v intenzivních výsadbách jabloní jsem pozoroval, že v dubnu zde řídké koruny stromů skýtají hnízdění podmínky pouze pěnka obecná (*Fringilla coelebs*). Později, přibližně v době květu stromů, zde začíná hnízdit zvonek zelený (*Serinus serinus*). Ostatní druhy, jako např. kos černý (*Turdus merula*), strnad obecný (*Emberiza citrinella*), konopka obecná (*Carduelis cannabina*), zvonek zelený (*Carduelis chloris*), vynleďávají na začátku vegetačního období pro ukrytí svých hnízd jiná vhodnější místa (neodklizené hromady větví, neobdělávané pásy se starinou, remízek s jehličnany v okolí výsadby apod.). Tito ptáci zahnízdí v korunách jabloní až při druhém nebo náhradním hnízdění, v době plného olistění stromů.

Zusammenfassung

UNTERSCHIEDLICHE STANDORTE DER VOGELNESTER BEI ERST- UND ZWEITHEBEN UND DEN NACHGEBEN IN EINER APFELBAUMLANTAGE

Beim Kontrollieren der Brutvögel in einer Apfelbaumplantage wurde beobachtet, dass sich hier im April in den lichten Kronen der Bäume nur Nistbedingungen für den Buchfinken (*Fringilla coelebs*) bieten. Später, ungefähr um die Blütezeit, beginnt hier auch der Girlitz (*Serinus serinus*) zu brüten. Die andere Arten, z. B. Amsel (*Turdus merula*), Goldammer (*Emberiza citrinella*), Bluthänfling (*Carduelis cannabina*), Grünfink (*Carduelis chloris*), suchen am Anfang der Vegetationszeit zum Verbergen ihrer Nester andere geeignetere Orte (liegendebliebene Haufen von Zweigen, nichtgemähte Grasstreifen, Nadelholzremisen in der Nähe der Obstplantage usw.). Diese Vögel legen ihre Nester erst bei der zweiten Brut oder bei Nachgelegen in den Apfelbaumkronen an, wenn die Bäume voll belaubt sind.

Literatura

- Hanzák, J., Bouchner, M., Hudec, K., 1963: Světem zvířat 2, Ptáci 2, Albatros Praha.
Prskavec, K., 1983: Hnízdění ptactva v intenzivních výsadbách jabloní. Sb. Vč. pobočky ČSO, 4: 57-62.

Adresa autora

Karel Prskavec, Maixnerova 868, 508 01 Hořice v P.

DALŠÍ HNÍZDNÍ ŠÍŘENÍ MOTÁKA POCHOPA *Circus aeruginosus* (L.) VE STŘEDNÍ ČÁSTI ČESKOMORAVSKÉ VYSOČINY

Alois Dobrovolný

Moták pochop dříve ve střední části Českomoravské vysočiny nehnízdil. HLADÍK a spol. (1959) ho uvádějí jen jako protahujícího hlavně v srpnu a září. HUDEC, ČERNÝ a spol. (1977) znali nejvýše položené hnízdiště u nás v jižních Čechách kolem 450 m n.m. V současné době však moták pochop pronikl i na Českomoravskou vysočinu.

ELEDER (v tisku) našel 26.6.1984 hnízdo se šesti mladými na rybníku Veselském u Nového Veselí, okres Žďár n. Sáz. a 14.6.1985 hnízdo s pěti vejci tamtéž. Rybník leží v nadmořské výšce 580 m a Eleder se domnívá, že pochop na Žďársko pronikl z rybníku u Náměště n. Osl., kde od roku 1980 hnízdí pravidelně 3 páry ročně. Je to velmi pravděpodobné, protože již byl zastížen v době hnízdění i na jiných místech moravské strany Vysočiny. SLAVÍK (1985) zastihl pár při stavění hnízda 2.5.1983 na Jezdovickém rybníku u Jezdovic, okres Jihlava a po jeho opuštění pár stavící hnízdo 28.5.1983 na rybníku Zákotském u Bukové, vzdáleném 2 km od Jezdovic. I to však bylo opuštěno. Kromě toho pozoroval 29.6.1983 lovícího samce u rybníka Smíchov u obce Borovná, jihozápadně od Telče. Další kontrola místa však nebyla provedena.

Dne 1.6.1985 jsem pozoroval s B. Hladíkem přelet samice pochopa přes Zámecký rybník u Stříteže, okres Jihlava. Krátce před tím, 21.5.1985, došlo na Jihlavsku k průtrži mračen a mnoho hnízd vodních ptáků bylo zničeno. Proto je možné, že se pták po zničení hnízda potuloval zcela jinde v širokém okolí.

Dne 10.5.1986 jsem pozoroval samce pochopa rákosního nad rákosinou na jižní straně rybníka Belfrídu u Bohdalova, okres Žďár n. Sáz.. Pták zapadl do porostu rákosu. I když bylo zahnízdění možné, nechtěl jsem ptáky rušit při počátečním stadiu hnízdění. Až dne 5.7.1986 při další návštěvě, věnované především mapování hnízdišního ptactva, se objevil nad rákosinou po delším pozorování samec pochopa a v zápětí se ozval křik mladých. V nevelké rákosině jsem brzy našel hnízdo se čtyřmi mláďaty.

Dvě největší byla již zcela opeřena a snažila se opustit hnízdo, nejmenšímu vyrůstaly letky z prachového peří. Ptáci byli opatřeni kroužky D 84 863-66. Zajímavé je, že v blízkosti rákosiny při jihozápadním břehu rybníka je letní tábor jednoho brněnského závođu, takže hnízdičící pár neměl mnoho klidu. Rybník Belfríd je velký 32 ha a leží v nadmořské výšce 580 m.

Také v roce 1987 moták pochop na rybníku Belfríd hnízdil. Dne 25.5. a 6.6. jsem zde pozoroval oba dospělé ptáky, 18.7. jsem kroužkoval v hnízdě umístěném v rákosí jen několik metrů od loňského hnízda dvě již opeřená mláďata. V hnízdě byla ještě dvě vejce s odumřelými zárodky (rozměry 50,3 x 37,1 a 48,2 x 37,3 mm), která byla věnována do oologické sbírky Muzea Vysočiny v Jihlavě.

Zusammenfassung

WEITERE VERBREITUNG DES BRUTAREALES DER ROHRWEIHE *Circus aeruginosus* (L.) IM MITTLEREN GEBIET DER BÖHMISCH-MÄHRISCHEN HÖHEN

Der Autor beschreibt Rohrweihenbruten (*Circus aeruginosus*) am Teich Belfríd bei Bohdalov, Kreis Žďar n. Sáz., die in den Jahren 1986 und 1987 stattfanden. Weiter konstatiert der Autor, dass sich die Rohrweihe in den Böhmischem-Mährischen Höhen in höhergelegene Lokalitäten verbreitet und Gebiete besiedelt, wo sie in vor nicht allzu langer Zeit nur als Durchzugsvogel bekannt war.

Literatura

- Eleder, P., v tisku: Pochop rákosní (*Circus aeruginosus*) hnízdí v podhůří Žďárských vrchů. Vlastivědný sborník Vysočiny, 8. Hladík, B., Slavík, B., Semrád, B., Kučera, J., 1959: Ptáci střední části Českomoravské vysočiny. Vlastiv. sborník Vysočiny, přír. III: 131-157.
Hudec, K., Černý, W., a spol., 1977: Fauna ČSSR, Ptáci II. Academia Praha.
Slavík, B., 1985: První zjištěný pokus o hnízdění motáka pochopa (*Circus aeruginosus*) na Jihlavsku. Zprávy MOS: 127-130.

Adresa autora

Alois Dobrovolný, Kamenná 65, 588 13 Polná

VÝSKYT VZÁCNĚJŠÍCH DRUHŮ PTÁKŮ NA ŮJEZDSKÉM RYBNÍKU U PARDUBIC V LETECH 1984 - 1987

Jiří Česák

Sledovaná lokalita Ůjezdský rybník leží asi 15 km severně od Pardubic. Jeho rozloha činí 36,5 ha a nalézá se v nadmořské výšce 220 m. Na tomto rybníku provádím celoroční pozorování pravidelně 1 až 3 krát týdně. V období tahu a hnízdění častěji, v zimě jen 1 krát týdně. Během čtyřletého pozorování jsem zjistil výskyt těch to vzácnějších druhů:

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*)

Častěji se zde vyskytoval v roce 1984: 8.3. - 4 ex., 1.4. - 3 ex., 8.4. dokonce 16 ptáků. Jednotlivě (1-2 ex.) jsem zastihl 14.4., 21.4., 29.4., 19.5., 28.5., 1.6., 14.7., 5.8., 19.8. V roce 1985 pak 30.3. a 10.5., v r. 1986 19.5. - 3 ex. a od 12. do 30.8. 4 ex. Zdá se, že se zde pravidelně každý rok za tahu zastavují jednotliví ptáci.

Volavka bílá (*Egretta alba*)

V minulosti jsem zde tuto volavku pozoroval 7.8.1977. Ve sledovaném období se vyskytla 3x, 20.8.1985 1 ex., 19.10.1986 také jeden pták přelétl na vedlejší Bohumilečský rybník, kde jsem později pozoroval dva exempláře. 8.11.1986 pozorován též 1 pták.

Bukač velký (*Botaurus stellaris*)

V roce 1984 pravděpodobně hnízdil a v zimě 1985-1986 zde 1 pták zimoval (ČESÁK 1986). Od dubna 1986 jsem slyšel jeho hlas na sousedním Bohumilečském rybníku.

Morčák prostřední (*Mergus serrator*)

Samce jsem zde pozoroval na jarním tahu, kdy se zdržoval na hladině rybníka 6.4.1986.

Orel mořský (*Haliaeetus albicilla*)

Dne 6.3.1986 přelétl nad rybníkem adult. exemplář, na který v letu dotírala káně lesní.

Orlovec říční (*Pandion haliaetus*)

Tento druh se na lokalitě objevuje především na podzimním ta-

hu. Pozorován 2.9.1984, 30.8.1986, 3.10.1986 sedící na stromě velkého ostrova, 11.10.1986 dva exempláře a 19.10.1986 jeden exemplář.

Dřemlík tundrový (*Falco columbarius*)

V zimě 1986-1987 zaznamenáno zimování 1 samce tohoto druhu. Byl pozorován vícekrát koncem prosince 1986 (od 21.12.) do 27.1.87. Ponejvíce se zdržoval u zásypu JZ od rybníka a na hrázi.

Koliha velká (*Numenius arquata*)

Dne 10.8.1985 pozorovány 2 ex. při přeletu nad rybníkem.

Racek stříbřitý (*Larus argentatus*)

Jeden pták se zde vyskytl pouze 21.12.1986. Byl to adultní ex., který později přelétl na nedaleké složiště popílku, kde se zdržoval 3 dny.

Sýkořice vousatá (*Panurus biarmicus*)

V zimě 1984-1985 zde zimovalo asi 10 ex. (ČESÁK 1985). Dne 10.3.1985 přelétlo nad rákosem hejno 5 ex.

Konopka žlutozobá (*Carduelis flavirostris*)

Hejnko 5 ex. jsem pozoroval na stromě nedaleko rybníka u struhy 14.3.1985.

Zusammenfassung

DAS AUFTRETEN SELTENER VOGELARTEN AM TEICH ÚJEZD BEI PARDUBICE IM DEN JAHREN 1984 - 1987

Der Autor zitiert einige seiner am Teich Újezd gemachten Beobachtungen, der 15 km nördlich von Pardubice 220 m NN liegt.

Literatura

Česák, J., 1985: Zimní výskyt sýkořice vousaté (*Panurus biarmicus*) na Újezdském rybníku. Sborník Vč. pob. ČSO, 7: 61-62.
Česák, J., 1986: Výskyt bukače velkého (*Botaurus stellaris*) na rybníku Újezd u Sezemic v zimě 1985-1986. Sborník Vč. pob. ČSO, 8: 85-86.

Adresa autora

Jiří Česák, Ráby 81, 533 52 Staré Hradiště

HNÍZDĚNÍ CVRČILKY SLAVÍKOVÉ *Locustella luscinioides* (Savi) U LANŽOVA V OKRESE TRUTNOV

Vladimír Petera

Při odchytu rákosníků na nevelkém, asi dvouhektarovém rybníku u Lanžova, okres Trutnov, jsme dne 7. srpna 1986 chytili cvrčilku slavíkovou (*Locustella luscinioides*), samici s hnízdní nažinou. I když už je známo jisté šíření v dřívějších letech, v těchto místech jsem se s tímto druhem setkal poprvé. Jak jsem k mému překvapení zjistil druhý den, tak v prostoru rákosu krmila mláďata v hnízdě. Nalezení hnízda nebylo nijak těžké, protože oba staří ptáci se chovali dosti nápadně. Bylo je možno pozorovat často prolétávat nad rákosem, nejvíce byl nápadný jejich varovný hlas, podobný hlasu dlaska, i mláďata bylo slyšet při krmení.

Hnízdo bylo postaveno hned u kraje vodní plochy ve starém polámaném rákosu, dost mohutné, průměr 12 cm, výška 11 cm, ale dokonale ukryté. Staří ptáci k hnízdu přímo nelétali, ale přicházeli. V době nálezu bylo v hnízdě pět asi pětidenních mláďat.

Na lokalitě se vyskytuje i cvrčilka říční (*Locustella fluviatilis*) a cvrčilka zelená (*Locustella naevia*).

Zusammenfassung

EINE ROHRSCHWIRLBRUT *Locustella luscinioides* (Savi) BEI LANŽOV IM KREIS TRUTNOV

An dem Teich bei Lanžov im Kreis Trutnov wurde ein Rohrschwirlnest mit 5 fünftägigen Jungen gefunden. Masse des Nestes: 12 cm breit, 11 cm hoch. Der Autor machte mit dieser Art seine erste Bekanntschaft.

Adresa autora

Vladimír Petera, Hustiřany 21, 552 11 Velichovky

HNÍZDĚNÍ KRKAVCE VELKÉHO *Corvus corax* L. U HUSTÍŘAN V OKRESE NÁCHOD

Vladimír Petera

Krkavec velký (*Corvus corax*) není ve Východočeském kraji běžně se vyskytujícím druhem. V posledních dvou letech byli krkavci pozorováni na různých místech okresu Náchod.

Moje první pozorování dvou ptáků (páru?) pochází ze dne 26.7. 1985 od Hustířan, okres Náchod. Od této doby v těchto místech bylo možno pozorovat krkavce velmi často. Ptáci na sebe upozorňovali jak svou velikostí, ale především zvláštním, daleko slyšitelným hlasem. Dne 20. 12. 85 jsem pozoroval pár v toku. Hnízdo bylo nalezeno dne 3. 3. 86 u Hustířan na stožáru vysokého napětí (400 kW) asi 25 m vysoko. Stožár je umístěn v poli, 50 m od lesa v krajině intenzivně zemědělsky obdělávané. Po dohodě s pracovníky rozvodny v Neznášově jsem 1. 4. 86 vystoupil k hnízdu. Po přiblížení se k hnízdu na mne oba staří ptáci nalétávali. V hnízdě byla 4 mláďata asi měsíc stará. Samotné hnízdo bylo postaveno v kovové kostře stožáru. Rozměry hnízda: průměr 75 cm, výška 35 cm, průměr hnízdní kotliny 30 cm.

V době hnízdění byl vždy alespoň jeden pták z páru neustále poblíž stožárů a většinou lovil hraboše na poli, a to buď za chůze nebo při plachtění za silnějšího větru. Předložené uhynulé zvěře si krkavci nevšímali. Druhý pták zalétával za potravou do vzdálenosti asi 7 km od hnízda. Mláďata byla vyvedena 13. 4. 86 a zdržovala se na stožáru do 18. 4. 86, kdy odlétla do blízkých lesů, na hnízdo se potom již nevracela. Až do konce října bylo možno vyvedenou rodinu pozorovat pohromadě v širším okolí.

Zusammenfassung

EINE KOLKRABENBRUT *Corvus corax* L. BEI HUSTÍŘANY IM KREIS NÁCHOD

Ein Kolkrabepaar (*Corvus corax*) brütete 1986 bei Hustířany, Kreis Náchod (Ostböhmen). Das Nest befand sich auf dem Mast einer elektrischen Leitung (400 kW) in einer Höhe von 25 Metern. Der Mast steht auf einem Feld, 50 m vom Waldrand entfernt, das landwirtschaftlich intensiv genutzt wird. Das Nest hatte eine Breite von 75 cm, eine Höhe von 35 cm und eine Nistmuldenbreite von 30 cm.

Adresa autora

Vladimír Petera, Hustířany 21, 552 11 Velichovky

KROUŽKOVATELÉ VČ A POČET JIMI OKROUŽKOVANÝCH PTÁKŮ V ROCE 1986
Zpráva Vč. pobočky ČSO č. 8

Zpracoval: Ladislav Štancl, Rohovládova Bělá

A = počet mláďat okroužkovaných ve hnízdě (pull.)
B = celkový počet okroužkovaných ptáků
C = počet okroužkovaných druhů

	A	B	C
1. B á r t a František	283	1.258	56
2. B ě l k a Tomáš	196	208	14
3. B r o u l í k Karel	228	429	58
4. C i b u l k a Václav	369	444	28
5. Č e r n ý Milan, ing.	2	279	45
6. Č e s á k Jiří	258	342	26
7. D i v i š Tomáš	316	318	13
8. D o b r o v o l n ý Alois	32	33	10
9. D o h n a l Karel, ing.	8	348	59
10. D u s í k Miroslav a Hana	342	359	15
11. D v o ř á k František, ing.	15	420	45
12. G r ú z Jan	152	160	12
13. H á j e k Josef	86	1.200	58
14. H a m p l Aleš, ing.	159	295	26
15. H a r a n t Kryštof, RNDr., Horák Jan, ing.	173	883	51
16. H l a d í k Jaroslav	?	415	35
17. H l a v á š e k Jiří	48	241	38
18. H l a v a t ý Ladislav	369	638	40
19. H o š e k Milan	12	12	2
20. H r o m á d k o Miloslav	6	115	31
21. H r o m á d k o v á Věra	15	122	36
22. K r a t o c h v i l Václav	78	235	37
23. K r a u s o v á Hana	3	210	31
24. K u l t Jiří, ing.	5	282	39
25. K u r t a k Vladislav	53	53	7
26. M a r e č e k Miloš	23	323	53
27. M e r c e l Václav	18	20	4
28. M i l e s Petr, RNDr.	149	485	53
29. O b h l í d a l František, JUDr.	29	31	6
30. P e t e r a Vladimír	435	1.024	64
31. P r á š i l Jiří	27	310	28
32. R e j m a n Bohumil	18	348	36
33. R y b k a Lubomír	20	803	33
34. S m o l í k Zbyněk	14	31	14
35. Š e r e d a František	880	1.586	48
36. Š t a n c l František	342	2.271	89
37. Š t a n c l Ladislav a Helga	95	362	45
38. Š t a s t n ý Ladislav	19	208	25
39. T e c l Zdeněk	5	54	15
40. T r a k a l Jaroslav	?	53	13
41. U r b á n e k Lubor, RNDr.	37	135	27
42. V á v r a Vladimír	?	107	13
43. V í t e k Zdeněk	41	66	15
44. V o l f Zdeněk	58	389	35